RIESE W GÓRACH SOWICH

Fot. Koef bac, CC BY-SA 4.0, Wikimedia Commons

Riese, po niemiecku „olbrzym", to kryptonim największego niedokończonego przedsięwzięcia górniczo-budowlanego III Rzeszy. Prace prowadzono w latach 1943–1945 w Górach Sowich i na zamku Książ. Do dziś zostały sztolnie, hale i betonowe pozostałości, a część z nich można zwiedzać.

CO TO BYŁO

Jesienią 1943 roku powołano spółkę Industriegemeinschaft Schlesien, której przekazano kilka tysięcy więźniów i jeńców wojennych. Wiosną 1944 roku nadzór nad budową przejęła Organizacja Todta. Plany obejmowały rozbudowę zamku Książ, wielkie sale i tunele w kilku górach, nowe drogi i kolej wąskotorową. Miała z tego powstać jedna z kwater głównych Adolfa Hitlera, jednak cel całego przedsięwzięcia do dziś nie jest w pełni wyjaśniony. Źródła wymieniają też podziemne fabryki zbrojeniowe. Prac nie ukończono, a przed wkroczeniem Armii Czerwonej wiele konstrukcji zniszczono albo wysadzono prowadzące do nich tunele.

Budowę prowadzili więźniowie obozów pracy, związanych z KL Groß-Rosen. To miejsce pamięci.

GŁÓWNE KOMPLEKSY

Prace prowadzono na stokach kilku gór. W Górach Sowich najlepiej rozpoznane są trzy miejsca:

- **Osówka** w Sierpnicy, w granicach Głuszycy. Do zwiedzania udostępniono tu podziemne sztolnie i obiekty naziemne. Są tu trzy sztolnie, najdłuższa liczy około 450 metrów.
- **Włodarz** w Jugowicach, w gminie Walim. Kompleks tworzy siatka korytarzy przecinających się pod kątem prostym, a jedna z hal pozostała nieukończona. Część obiektu jest zalana wodą.
- **Rzeczka** (Sztolnie Walimskie) między Walimiem a wsią Rzeczka, około kilometra od centrum Walimia. Trzy wejścia prowadzą do równoległych sztolni, a nad ziemią zbudowano dużą centralę telefoniczną.

Poza tym ślady prac znajdziesz na Soboniu, w Jugowicach Górnych i na Gontowej. Dostępność poszczególnych obiektów bywa różna, więc sprawdź ją przed wyjazdem.

Osówka leży po drugiej stronie pasma niż Włodarz i Sztolnie Walimskie, więc w jeden dzień najłatwiej połączyć Włodarz ze Sztolniami Walimskimi. Dzieli je około 2,2 km w linii prostej.

Osobnym rozdziałem jest zamek Książ w Wałbrzychu, pod którym wykuto podziemia. Zwiedzać je można od 2018 roku.

OSÓWKA NA MIEJSCU

Wśród obiektów naziemnych Osówki wyróżniają się dwa duże budynki, zwane „kasynem" i „siłownią", o powierzchni około 680 i 900 m². Nazwy są umowne, bo pierwotne przeznaczenie tych budynków nie jest pewne. Informacje o zwiedzaniu podaje strona kompleksu: osowka.pl.

> Poza oficjalnymi trasami wiele sztolni jest zawalonych, zalanych albo niebezpiecznych. Nie wchodź do obiektów, które nie są udostępnione.

O CZYM WARTO WIEDZIEĆ WCZEŚNIEJ

- Zasady zwiedzania, terminy i dojazd podają strony poszczególnych obiektów. Tu ich nie powielamy, bo zmieniają się z sezonu na sezon.
- W sztolniach jest chłodno i wilgotno, a nawierzchnia bywa mokra. Zabierz ciepłą warstwę ubrania i wygodne buty.

CO OBOK

W okolicy leży Wałbrzych ze Starą Kopalnią oraz zamkiem Książ. Góry Sowie nadają się też na dłuższe piesze wędrówki, np. na Wielką Sowę.

PRZYDATNE LINKI

- Włodarz (Riese), strona kompleksu
- Góry Sowie.pl, przewodnik po Sudetach Środkowych
- Nasze Sudety, portal o Sudetach
- Wałbrzyszek.com, portal miasta Wałbrzycha
- Eloblog, blog o historii i turystyce Dolnego Śląska

MAŁO KTO WIE

- **Nazwy „kasyno" i „siłownia" przylgnęły do budynków, których przeznaczenia nikt nie potwierdził.** To dwa duże obiekty naziemne na Osówce, o powierzchni około 680 i 900 m². Opisy turystyczne podają, że ich pierwotna funkcja pozostaje niepewna.

Źródło: Riese, Wikipedia; potwierdzenie: Historia, osowka.pl; trop: skrytka „Osówka - kasyno" (autor: rudymaniek, Opencaching.PL, CC BY-SA 3.0 PL)

- **W jednej ze sztolni Osówki woda stoi za ceglanymi tamami.** Jedna z trzech sztolni ma tamy z cegły, które utrzymują wodę w tunelu.
  Źródło: Riese, Wikipedia

Fakty w tym przewodniku sprawdzono w październiku 2026 r.

AUTOR
Marcin Roszak

Związany z Cieplicami. Zgłosił do budżetu obywatelskiego odbudowę wieży widokowej na Sołtysiej Górze i pilnował projektu aż do jej otwarcia. Przewodniki opracowuje na podstawie sprawdzonych źródeł. Więcej: marcinroszak.eu.